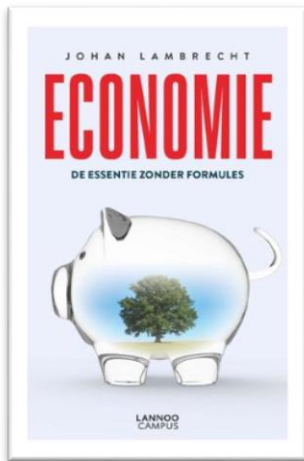

Boekbespreking: “Economie. De essentie zonder formules” / Johan Lambrecht

LANNOO CAMPUS, 2020, ISBN 9789401466646, 294 p.

(door Jonas Vandenbruaene)

In ‘Economie, de essentie zonder formules’ geeft Johan Lambrecht een helikopterbeeld van het uitgestrekte economische landschap. In acht hoofdstukken komen belangrijke basisbegrippen als inflatie, groei en overheidsschuld aan bod en worden ze gekoppeld aan de economische actualiteit. Dat er nog steeds nood is aan zo’n inleidend boek bleek recent nog uit het *European Consumer Payment Report 2019*. In deze studie scoren de Belgen onder het Europese gemiddelde qua financiële geletterdheid. Het bijbrengen of opfrissen van economische basisconcepten is dus zeker geen overbodige luxe.

“Waarom heeft niemand dit zien aankomen?” valt Lambrecht met de deur in huis. Een vraag die gesteld zou zijn door de Britse Queen tijdens een bezoek aan de *London School of Economics*, net na het uitbreken van de kredietcrisis. De crisis had de wereld met verstomming geslagen en op de vooravond van de grootste recessie in generaties hadden de belangrijkste economische instellingen nog niets in de gaten. Hoe kwam het dat de knapste economen en beleidsmakers de crisis niet zagen aankomen? Was het onkunde? Collectieve ontkenning? Hoogmoed? Zeker is dat de decennia voor de crisis gekenmerkt werden door uitzonderlijk rustige economische omstandigheden. Vanaf midden jaren ‘80 nam de volatiliteit van een aantal belangrijke macro-economische variabelen zoals de werkloosheidsgraad en de inflatie gevoelig af. Economen begonnen zich luidop af te vragen of we in

the great moderation terechtgekomen waren, een macro-economisch walhalla van eeuwige stabiliteit. Een gesofisticeerd monetair beleid zou voortaan de kleinste bewegingen in economische indicatoren kunnen opvangen, waardoor crisissen tot het verleden zouden behoren. Voor economen die door deze kalme wateren in slaap waren gewiegd was het ontwaken dan ook des te pijnlijker.

In de inleiding schetst Lambrecht geen fraai beeld van wat hij ‘blinde en schuldige economen’ noemt. Deze economen bedachten allerlei knappe wiskundige theorieën die de werking van de economie zouden moeten verklaren. Hun modellen steunden echter op zeer onrealistische assumpties, waardoor het vakgebied de voeling met de realiteit verloor. De kritiek dat sommige economen en beleidsmakers bijziend geworden waren is terecht. Rottingsprocessen in de hypotheekmarkten gingen bijvoorbeeld jaren onopgemerkt, of werden afgewimpeld als *faits divers* (“*we do not expect significant spillovers from the subprime market to the rest of the economy or to the financial system*”, Ben Bernanke, 2007). Anderzijds is het verwijt dat economen de sterke dalingen in prijzen van aandelen en vastgoed niet zagen aankomen misschien een beetje de wereld op zijn kop. Academici leveren al decennia bewijs voor de efficiënte-markthypothese. Deze hypothese impliceert dat prijzen van activa net fundamenteel onvoorspelbaar zijn. Er is ook niets in de efficiënte-markthypothese dat zegt dat financiële markten stabiel zouden zijn. Integendeel, stabiele groei zou een grote inbreuk zijn op efficiëntie, een punt dat John Cochrane fijntjes opmerkt in zijn replek op Paul Krugmans “*How Did Economists Get It So Wrong?*”. Verder zijn veel economen zich uiterst bewust van de limieten van de modellen. Zo heeft Piet Sercu het over de “*Faerie Land of Asset Pricing*”. Het is echter niet omdat deze sprookjesmodellen geen perfect spiegelbeeld zijn van de realiteit dat ze geen diepere logica kunnen blootleggen. “Modellen met vakmanschap gebrouwen, interpreteer je met verstand” zou de bijsluiter misschien moeten zijn.

Dat de kredietcrisis voor zoveel commotie gezorgd heeft komt door onze collectieve obsessie voor groei. Alles moet *harder, better, faster, stronger* en een groeiend bbp is daar de exponent van. Lambrecht legt uit dat creatieve destructie de motor is van een vrijemarkteconomie. Creatieve ondernemers bedenken voortdurend nieuwe producten, diensten of technologieën (het creatieve), waardoor ze verouderde firma’s uit de markt stoten (de destructie). De economische versie van natuurlijke selectie als het ware. Dit constante streven naar vernieuwing en verbetering zet echter grote druk op onze omgeving. Met onze drang naar eindeloze groei vernielen we het klimaat en we spenderen veel te veel van onze schaarse natuurlijke rijkdommen aan overbodige producten en wegwerpartikelen. Bovendien blijkt onze honger fundamenteel onverzadigbaar: hoe groter onze welvaart, hoe meer we moeten consumeren om ons geluksniveau te behouden. Volgens Lambrecht lijden we aan het Mr. Creosote-syndroom. Mr. Creosote is een morbide obees figuur uit een Monty Python-film dat op restaurant alle gerechten op de menukaart bestelt en ze doorspoelt met zes flessen wijn en zes kratten bier. Zijn gedrag degouteert het restaurantpersoneel en de andere gasten, maar omdat hij een zeer winstgevende klant is, bedient de manager hem op zijn wenken. Uiteindelijk kan hij niet aan zijn vraatzucht weerstaan en eet hij zo veel dat hij ontploft. Met deze analogie maakt

Lambrecht duidelijk dat we onze fascinatie voor consumptie en groei dringend moeten herzien. We moeten streven naar een ethisch kapitalisme in een post-groei economie, waar echte koopkracht de kracht is om te laten liggen wat we niet echt nodig hebben. Een grote stap in de juiste richting is het introduceren van een betere welvaartmaatstaf dan het bbp. Een maatstaf die rekening houdt met bijvoorbeeld inkomensongelijkheid, corrigeert voor vervuiling en waardevol vrijwilligerswerk meetelt (volgens de VN kan onbetaald werk tot 70% van de economische productie in de wereld uitmaken!).

In verschillende hoofdstukken heeft Lambrecht het over de toenemende macht van de supersterbedrijven, wat Geert Noels 'Gigantisme' noemt. Een thema waar trouwens nog twee andere Vlamingen, Jan De Loecker en Jan Eeckhout, hoge ogen mee gooien. In hun recente publicatie in het internationale toptijdschrift *The Quarterly Journal of Economics* tonen ze aan dat de gemiddelde *markup* van bedrijven gestegen is van 18% in 1980 tot 67% in 2014. Een stijging die toe te schrijven is aan stijgende marktmacht. Verder heeft Lambrecht het over de toenemende inkomensongelijkheid. Zo verdiende de mediaan-CEO in 1980 30 keer meer dan zijn mediaan-werknemer, vandaag is dat 254 keer meer. Hij heeft het over de constructiefouten in de eurozone, de impact van *globotics* (globalisatie en robotica) op de arbeidsmarkt en andere grote uitdagingen als vergrijzing en de torenhoge overheidsschuld. Lambrecht grijpt steeds terug naar de geschiedenis om de oorsprong van de ideeën die onze wereld vormgeven van dichtbij te bekijken.

De werking van de wereldeconomie uitleggen is absoluut geen sinecure, zeker niet in een boek van 240 pagina's. Het tempo ligt hier en daar dan ook wat hoger dan je zou verwachten in een 'Economie voor dummies'. Op anderhalve bladzijde van *credit default swaps* naar de uitholling van de *Glass Steagall Act* naar de invoering van het *twin peaks* toezichtsmodel in België. Het gaat soms snel, maar dat houdt de vaart er natuurlijk wel in.

In het boek lanceert Lambrecht een warme oproep om economie te beschouwen als de menswetenschap die ze is. Menselijke interacties zijn niet reduceerbaar tot steriele wiskundige vergelijkingen die in een vacuüm opereren. Lambrecht heeft het over het terugbrengen van de ziel. Om de economie te kunnen begrijpen moet de geschiedenis, het politiek klimaat en de sociale situatie mee in beschouwing genomen worden. Enkel door consequent de bredere context te bekijken zullen economen ons de beleidsideeën kunnen voorschotelen die we nodig hebben voor het oplossen van de problemen van de toekomst.